

Szabó András:

Megrontás, szexuális visszaélés – hogy is van ez? I.

A nemrégiben hatályon kívül helyezett Büntető törvénykönyvünk, az 1978. évi IV. tv. (a továbbiakban: „régí Btk.”) a nemi erkölcs elleni deliktumok körében, a 201-202/A. §§-ban definiálta és rendelte büntetni a megrontás bűncselekményét. A szabályozás első ránézésre könnyen érthetőnek, logikusnak is tűnhet – ha azonban a szakaszokat jobban szemügyre vesszük és összehasonlítjuk egymással, kitűnik belőlük egy furcsa ellentmondás. Erre szeretnék rávilágítani ebben a cikkben, kitérve arra is, hogy a júliusban hatályba lépett 2012. évi C. tv. (a továbbiakban: „új Btk.”) hozott-e érdemi változást a kérdésben.

A régi Btk. a megrontás törvényi tényállását – az elkövetési magatartások és a sértettek alapján – többfelé bontotta. Ezek értelmében elkövette a bűncselekményt:

- **aki** 14. életévét be nem töltött személlyel közösült;
- *aki* 18. életévét betöltötte és 14. életévét be nem töltött személlyel fajtalankodott;
- **aki** 14. életévét be nem töltött személyt – sikeresen – arra bírta rá, hogy mással közösüljön vagy fajtalankodjon;
- *aki* 18. életévét betöltötte és 14. életévét be nem töltött személyt – sikertelenül – arra igyekezett rábírti, hogy vele közösüljön vagy fajtalankodjon;
- *aki* 18. életévét betöltötte és 14. életévét be nem töltött személyt – sikertelenül – arra igyekezett rábírti, hogy mással közösüljön vagy fajtalankodjon; illetve
- **aki** 18. életévét be nem töltött személlyel ellenszolgáltatás fejében közösült vagy fajtalankodott.

Talán nem szorul bővebb magyarázatra, hogy a közösülés, amely legtöbb esetben objektíve magában hordozza a gyermeknemzés (legalább elvi) lehetőségét, a gyermekkorúakra nézve lényegesen nagyobb kockázatot jelent, mint a fajtalanság. Világos és indokolt volt tehát a régi Btk. azon szabályozási stratégiája, hogy a társadalomra és a sértettekre nagyobb veszélyt jelentő közösülést minden esetben súlyosabban rendelte büntetni a fajtalanságnál. Érthető az is, hogy míg a védett jogi tárgyatténylegesen sértő elkövetési magatartásokat (vagyis azokat, ahol a közösülés illetve a fajtalankodás meg is történik) az elkövetőtől függetlenül, minden esetben szankcionálta, addig a védett jogi tárgyat csupán *veszélyeztető* cselekményeket (vagyis a sikertelen rábírti törekvést) csak nagykorú személyek általi elkövetés esetén rendelte büntetni.

Bárki által megvalósítható volt a megrontás három esete: a „legsúlyosabb”, vagyis a befejezett közösülés; a mással való közösülésre vagy fajtalankodásra történő sikeres rábírtás; valamint a prostitúciós bűncselekmények határát súroló, a sorból ezért némiképp kilógó, 18. életévét be nem töltött személlyel ellenszolgáltatás fejében való közösülés illetve fajtalankodás. Az elsővel és az utolsóval kapcsolatban értelmezési és szükségességi probléma nem merül fel, a régi Btk. 202. § (1) bekezdését adó középső esetet azonban érdemes jobban megvizsgálni. Így szólt:

„Aki tizennegyedik életévét be nem töltött személyt arra bír rá, hogy mással közösüljön, vagy fajtalanodjék, büntettet követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A rábírás az elkövető tudatának olyan mértékű befolyásolását jelenti, melynek (döntő) hatására az elkövetőben a bűncselekmény elkövetésének szándéka kialakul. A rábírással (felbujtással) szemben – ahhoz, hogy az ilyen cselekmény büntetőjogilag relevánssá váljon – követelmény, hogy egy büntetőjog által rosszalt, büntetni rendelt alapcselekményhez kapcsolódjon. A rábíró (felbujtó) büntetendősége is emiatt nyer létjogosultságot: ugyan cselekménye nem valósít meg Btk.-beli tényállást, viszont az általa akarataiban befolyásolt emberé igen, emiatt a cselekménye olyan fokban veszélyes a társadalomra, hogy büntetőjogi felelősségét megalapozza.

A sui generis büntetni rendelt felbujtói cselekmények a felbujtás speciális esetei. Olyan felbujtói magatartások, amelyeket a jogalkotó – kiemelkedő veszélyességük miatt – már önmagukban bűncselekménnyé nyilvánított (pl.: öngyilkosságra vagy emberölésre való rábírás... stb.). A rábírás a megrontás esetében egy sui generis büntetni rendelt felbujtói magatartás volt, amely a mással való közösülésre, illetve fajtalanodásra irányuló felhívás közlésének sikeressége esetén vált befejezetté. A rábírnival igyekező, mint sikertelen felbujtási kísérlet előkészületnek minősült, és megrontás esetén csak a 18. életévét betöltött elkövető általi elkövetés esetén volt büntetendő.

A régi Btk. a 18. életévét betöltött elkövető azon magatartását, hogy egy 14. életévét be nem töltöttel a vele való közösülésre vagy fajtalanságra sikertelenül rábírnival igyekező, büntetni rendelte. Itt világosan látszott az alapbűncselekmény: ha a rábírás sikeres lett volna, az elkövető a megrontás „súlyosabb” változatainak egyike: ténylegesen végbemenő közösülés vagy fajtalanság miatt lett volna felelősségre vonható. Mivel utóbbit a jogalkotó kiemelkedően súlyosnak ítélte meg, már az ezzel való sikertelen „próbálkozást” is büntetni rendelte.

Más a helyzet a 18. életévét be nem töltött elkövető esetén. Az általa 14. személlyel elkövetett közösülés igen, a fajtalanság viszont nem volt bűncselekmény, így ő a fajtalanságra irányuló sikertelen rábírnival igyekező miatt nyilvánvalóan nem volt büntetendő. A büntetőjog (feltehetőleg a még meg nem szilárdult belátási képességének köszönhetően) még azt a kedvezményt is megadta neki, hogy a közösülésre irányuló, de végül eredmény nélkül maradó felhívása is büntetlen maradt.

Az elkövetési magatartások eddigi világos törvényi felépítése úgy gondolom, ennél a gondolati láncszemnél, nevezetesen a régi Btk. 202. § (1) és (2) bekezdéseivel szakad meg. Mi is volt a probléma ezzel a szakasszal? Az, hogy az általuk büntetni rendelt felbujtói („rábír”), illetve előkészületi („rábírnival törekszik”) magatartásokkal célzott alapcselekmény nem volt minden esetben bűncselekmény. Tegyük fel, hogy egy 14 éves (tehát már büntethető) személy a 13 éves barátjának vagy barátnőjének azt a tanácsot adta, hogy mással fajtalanodjon, ami meg is történt.

Ekkor, ha a fajtalanságban részt vevő másik személy a 18. életévét már betöltötte, ő a régi Btk. 201. § (1) bekezdésének második fordulója szerint bűncselekményt követte el (ő fajtalankodott vele), a rábíró pedig a 202. § (1) bekezdése (mással való fajtalanságra történő sikeres rábírás) miatt terhelte büntetőjogi felelősség.

Ha viszont a fajtalanságban részt vevő másik személy a 18. életévét még nem töltötte be, akkor az ő cselekménye nem volt bűncselekmény – **ennek ellenére a nem-bűncselekményre sikeresen rábíró a 202. § (1) bekezdése szerinti felelősség változatlanul terhelte, mivel a szakasz nem igazodott az alapcselekmény bűncselekmény-mivoltához.** Mint azt a fenti eset is példázza, előállhatott olyan helyzet, amelyben a régi Btk. egy büntetőjogilag közömbösnek tartott cselekményre való rábírást bűncselekménnyé minősített, vagyis a részesi cselekményt az alapul szolgáló tettesi magatartás tolerálása mellett és ellenére büntetni rendelte.

Ez a büntető joggyakorlatban azt jelentette, hogy például egy 16 éves elkövetőt, aki egy 13 éves gyereket meggyőzve, vele annak beleegyezésével fajtalankodott, ezért a cselekményéért nem lehetett felelősségre vonni – míg azt (akár a 13 éves gyerek 14 éves barátját, barátnőjét) aki a 13 éves gyerek fajtalankodásra irányuló akaratát kialakította: igen.

Úgy gondolom, hogy a régi Btk. szövegébe ezzel elvi hiba csúszott, helyesen (a gyermekek szexuálszichológiai fejlődését védve) **vagy mindkét** cselekményt büntetni kellett volna, **vagy** (a gyermekek, mint felnőtt fiatalok szexuális életét és jogait [talán túlságosan is] tiszteletben tartva) **egyiket sem** – **esetleg** harmadik megoldásként **csak a „veszélyesebbet”**, vagyis a fajtalanságban ténylegesen részt vevő személy magatartását.

*

Büntetőjogi értelemben közösülésről az ellentétes nemű személyek nemi szerveinek közösülési célzatú találkozása esetén beszélünk.

Fajtalanságnak minősül a Btk. vonatkozásában a közösülésen kívül minden, a szexuális vágy felkeltésére vagy kielégítésére irányuló, súlyosan szeméremszérvő, tevőleges cselekmény.